

GEWELD

Gezondheidsenquête 2023-2024

Oktober 2025

SABINE DRIESKENS • MANON JANSSENS • CATHO BOONE

DANKWOORD

We willen graag bedanken:

- Statbel medewerkers voor het organiseren van het veldwerk.
- Statbel interviewers voor het leggen van contacten en het verzamelen van gegevens.
- De mensen die vrijwillig hun tijd hebben vrijgemaakt om deel te nemen aan de enquête.
- Ledia Jani en Laïla Boulbayem van Sciensano voor hun logistieke en administratieve ondersteuning.

Opdrachtgevers:

In samenwerking met:

Gelieve te citeren als:

Drieskens S, Janssens M, Boone C. Gezondheidsenquête 2023-2024: Geweld. Brussel, België: Sciensano; 2025. Rapportnummer: D/2025.14.440/120. Beschikbaar op: www.gezondheidsenquête.be

SAMENVATTING

De Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) definieert geweld als het opzettelijk gebruik van fysieke kracht of macht, dreigend of daadwerkelijk, tegen zichzelf, een ander persoon, of tegen een groep of gemeenschap, dat kan leiden tot lichamelijk of psychisch letsel, dood, onderontwikkeling of ontbering. Dit rapport richt zich op **interpersoonlijk geweld**, gepleegd door een ander individu of een kleine groep individuen. Er wordt dieper ingegaan op de vorm en de plaats van geweld, de gecontacteerde personen of instanties en de dader(s). Op basis van de dader wordt een onderscheid gemaakt tussen intrafamiliaal en partnergeweld. Gezien de grote impact van interpersoonlijk geweld op de volksgezondheid is het essentieel dit probleem aan te pakken.

Dit zijn de belangrijkste resultaten van de Gezondheidsenquête 2023-2024:

- Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) is de afgelopen 10 jaar afgenomen van 10,2% in 2013 tot 8,4% in 2023-2024.
- Vier vormen van geweld werden onderzocht bij de bevolking van 15 jaar en ouder in de afgelopen 12 maanden. Daarbij was:
 - 6,2% het slachtoffer van verbaal of psychisch geweld (bv. beledigingen, bedreigingen, isolement);
 - 3,5% het slachtoffer van een diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval;
 - 2,3% het slachtoffer van lichamelijk geweld (bv. omvergeduwd worden, geslagen worden, seksueel geweld);
 - 1,2% het slachtoffer van economisch geweld (bv. niet mogen werken, loon inleveren).

De som van deze percentages is hoger dan de algemene prevalentie van personen die het slachtoffer waren van geweld in de afgelopen 12 maanden, omdat sommige personen het slachtoffer waren van meerdere vormen van geweld.

- Vier plaatsen van geweld werden onderzocht bij de bevolking van 15 jaar en ouder in de afgelopen 12 maanden. Daarbij was:
 - 3,4% het slachtoffer van geweld op het werk of op school (bij de bevolking van 15-64 jaar);
 - 3,0% het slachtoffer van geweld thuis (daling sinds 2013, toen 4,3%);
 - 3,0% het slachtoffer van geweld op een publieke plaats of de openbare weg;
 - 1,8% het slachtoffer van geweld elders.
- Twee leeftijdsgroepen zijn vaker het slachtoffer van geweld:
 - In de eerste plaats de 35-44-jarigen, met de hoogste prevalentiecijfers voor elke vorm van geweld: verbaal of psychisch geweld, (10,6%), diefstal (5,1%), en lichamelijk geweld (inclusief seksueel geweld) (4,0%) en economisch geweld (2,6%).
Wat de plaatsen van geweld betreft, wordt thuis (4,5%) en op het werk of op school (5,1%) het meest gerapporteerd.
 - Daarnaast ook de 15-24-jarigen, met ook het hoogste percentage voor wat verbaal of psychisch geweld betreft (10,6%). Wat de plaatsen van geweld betreft, wordt op een publieke plaats (4,7%) en elders (3,3%) het meest gerapporteerd.

- Middengeschoolden vaker het slachtoffer van geweld:
 - Voor de vorm van geweld zijn de prevalentiecijfers hoger voor diefstal (4,3%), lichamelijk geweld (inclusief seksueel geweld) (3,4%) en economisch geweld (2,2%) dan hooggeschoolden (respectievelijk 2,9%, 1,6% en 0,5%).
 - Voor de plaats zijn de prevalentiecijfers hoger voor geweld op het werk of op school (4,2%) dan bij kortgeschoolden (1,1%) en voor geweld elders (3,0%) is dit hoger dan bij hooggeschoolden (1,1%).
- 18,5% van de slachtoffers heeft niemand geconsulteerd/gecontacteerd omwille van geweld. Wanneer iemand wordt geconsulteerd of gecontacteerd, dan is dit in de eerste plaats de familie (35,7%), dan vrienden (33,3%) en dan de politie (32,4%). Het consulteren van een psycholoog zit wel in een stijgende lijn: van 6,0% in 2013 tot 10,6% in 2023-2024.
- In meer dan de helft van de gevallen (56,1%) kent het slachtoffer de dader niet, in 15,4% gaat het om familie (waarvan 8,3% de (ex-)partner) en op de derde plaats komen de collega's (9,5%).
- 1,0% van de bevolking van 15 jaar en ouder was in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer van intrafamiliaal geweld; 0,7% van de bevolking van 18-74 jaar was het slachtoffer van partnergeweld. Vrouwen (1,4%) en 15-24-jarigen (2,3%) geven vaker aan het slachtoffer te zijn van intrafamiliaal geweld.

Een cruciale stap in preventie van interpersoonlijk geweld is het systematisch definiëren en monitoren van het probleem. Daarnaast is het belangrijk om risico- en beschermende factoren te identificeren voor de ontwikkeling van preventieve maatregelen. Een doeltreffende aanpak vereist gecoördineerde interventies op individueel, relationeel, gemeenschaps- en maatschappelijk niveau, met actieve betrokkenheid van sectoren zoals gezondheidszorg, onderwijs, sociale diensten, justitie, beleid en de privésector.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
INLEIDING	7
METHODEN-SAMENVATTING	8
RESULTATEN.....	9
1. Slachtoffer van geweld.....	9
1.1. Prevalentie	9
1.2. Evolutie	9
1.3. Demografische verschillen	10
1.4. Socio-economische verschillen	12
2. Vorm van geweld	12
2.1. Prevalentie	14
2.2. Evolutie	14
2.3. Demografische verschillen	15
2.4. Socio-economische verschillen	16
3. Plaats van geweld	17
3.1. Prevalentie	17
3.2. Evolutie	17
3.3. Demografische verschillen	18
3.4. Socio-economische verschillen	19
4. Consulteren/contacteren van persoon of instantie omwille van geweld.....	20
4.1. Prevalentie	21
4.2. Evolutie	21
5. Dader van geweld	22
5.1. Verdeling volgens dader van geweld.....	23
5.2. Slachtoffer van intrafamiliaal en partner geweld	24
BESPREKING	25
OVERZICHTABELLEN	29
REFERENTIES.....	32
CONTACT	34

Afkortingen

AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
EU	Europese Unie
IGVM	Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen
GBV	Gender-based violence (gendergerelateerd geweld)
WGO	Wereldgezondheidsorganisatie
ZSG	Zorgcentra na Seksueel Geweld ZSG

INLEIDING

De **Wereldgezondheidsorganisatie (WGO)** definieert geweld als “het opzettelijk gebruik van fysieke kracht of macht, dreigend of daadwerkelijk, tegen zichzelf, een ander persoon, of tegen een groep of gemeenschap, dat kan leiden tot lichamelijk of psychisch letsel, dood, onderontwikkeling of ontbering”. Daarbij worden vier vormen onderscheiden: fysiek (lichamelijk) geweld, seksueel geweld, psychisch geweld en ontbering (1,2).

Wereldwijd, worden er jaarlijks bijna een half miljoen mensen vermoord. Daarnaast zijn honderden miljoenen andere mannen, vrouwen en kinderen het slachtoffer van niet-dodelijke vormen van geweld, vaak in meerdere vormen tegelijk. **De cijfers zijn verontrustend (3):**

- 1 op 2 kinderen ervoer in het afgelopen jaar lichamelijk, seksueel of psychologisch geweld
- 1 op 3 jongeren werd de afgelopen maand gepest
- 1 op 17 vrouwen maakte in haar leven seksueel misbruik mee
- 1 op 4 vrouwen werd slachtoffer van partnergeweld
- 1 op 6 oudere personen wordt jaarlijks misbruikt

Geweld draagt bij aan een slechte gezondheid gedurende het hele leven. Naast vroegtijdig overlijden, lichamelijk letsel en invaliditeit kan geweld leiden tot stress die de ontwikkeling van het zenuwstelsel en het immuunsysteem verstoort. Hierdoor lopen slachtoffers een verhoogd risico op een breed scala aan directe én levenslange gedrags-, lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen. Bovendien kan geweld de sociale en economische ontwikkeling ernstig ondermijnen (3).

In dit rapport ligt de nadruk op **interpersoonlijk geweld**. Dit verwijst naar geweld gepleegd door een ander individu of een kleine groep individuen en wordt onderverdeeld in twee categorieën (1,2):

- Intrafamiliaal en intiem partnergeweld: geweld tussen familieleden en intieme partners, meestal in de thuissituatie. Dit omvat kindermishandeling, partnergeweld en oudermishandeling;
- Geweld binnen de gemeenschap: geweld tussen personen die geen familie van elkaar zijn en die elkaar al dan niet kennen, en dat doorgaans buitenshuis plaatsvindt. Dit omvat onder meer jongerengeweld, eigendomsmisdrijven zoals diefstal en vandalisme, geweld op het werk of in andere instellingen.

Interpersoonlijk geweld vormt een belangrijk probleem voor de volksgezondheid (4). Omdat het zo wijdverbreid is, wordt het vaak gezien als een inherent onderdeel van het mens-zijn, terwijl **het in werkelijkheid kan worden voorkomen (3,4)**. De preventie ervan wordt doorgaans beschouwd als een verantwoordelijkheid van politie en justitie, terwijl de rol van gezondheidswerkers vaak beperkt blijft tot de opvang en behandeling van de slachtoffers (4).

Een cruciale **eerste stap** in preventie is het systematisch **definiëren en monitoren van het probleem**. Om de omvang van interpersoonlijk geweld te begrijpen, is het noodzakelijk om gegevens te analyseren over onder meer geweldplegingen, verwondingen en sterfgevallen. Zulke informatie kan duidelijk maken hoe vaak geweld voorkomt, waar het plaatsvindt, welke trends zich aftekenen en wie de slachtoffers en daders zijn. Bronnen hiervoor zijn onder andere politierapporten, medische dossiers en ziekenhuisregistraties, maar ook bevolkingsonderzoeken (5). De gezondheidsenquête kan hier dus een belangrijke bijdrage aan leveren.

METHODEN-SAMENVATTING

De volledige methodologie van de Gezondheidsenquête 2023-2024 is beschikbaar op:

www.gezondheidsenquête.be

De Gezondheidsenquête 2023-2024, de zevende in de reeks, werd in opdracht van de Interministeriële Conferentie “Volksgezondheid” uitgevoerd door Sciensano, in samenwerking met Statbel voor de gegevensverzameling. Zij wordt gekenmerkt door haar horizontale aanpak, waarbij gelijktijdig gegevens worden verzameld over gezondheid, levensstijl, gezondheidszorg en sociaal-economische en omgevingskenmerken. Deze aanpak biedt een globaal beeld van de gezondheidstoestand van de bevolking en haar behoeften. De regelmatige herhaling van de enquête maakt het mogelijk om de evolutie in de tijd te volgen.

De enquête richt zich tot alle personen die in België wonen, ongeacht hun nationaliteit, leeftijd of juridische status. Het Rijksregister, de meest volledige steekproefbasis van het land, werd gebruikt voor de selectie van deelnemers. Personen die niet in het register zijn opgenomen – zoals daklozen of mensen zonder wettig verblijf – kunnen dus niet worden opgenomen.

De enquête werd uitgevoerd in een selectie van gemeenten en steden. In elke gemeente werden huishoudens uitgenodigd om deel te nemen. Als het huishouden uit vier personen of minder bestond, werden alle leden opgenomen; bij grotere huishoudens werden tot vier personen geselecteerd, waaronder de referentiepersoon en diens partner. Huishoudens die weigerden deel te nemen, werden vervangen door gelijkaardige huishoudens.

Elke deelnemer gaf schriftelijk geïnformeerde toestemming, in overeenstemming met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Structuur van de enquête

De vragenlijst bestaat uit drie delen:

1. Huishoudvragenlijst: mondeling interview over de samenstelling van het huishouden, inkomsten, gezondheidsuitgaven, kenmerken van de woning, enz.
2. Individuele vragenlijst: mondeling interview over chronische aandoeningen, beperkingen, zorggebruik, enz.
3. Schriftelijke vragenlijst (≥15 jaar): vertrouwelijke onderwerpen zoals geestelijke gezondheid, alcoholgebruik, gokverslaving, enz.

Gegevensverzameling

Vanwege uitzonderlijke omstandigheden, met name een ernstig tekort aan enquêteurs werd de gegevensverzameling die gepland was voor het hele jaar 2023 verlengd tot 31 december 2024. In totaal werden 15.951 huishoudens uitgenodigd waarvan 3.709 effectief deelnamen. Dit resulteerde in totaal in 7.001 individuele deelnemers aan de enquête.

Weging en representativiteit

De resultaten werden gewogen om een getrouw beeld van de Belgische bevolking te geven, rekening houdend met parameters zoals de selectiekans binnen het huishouden en de verdeling van de steekproef volgens geslacht, leeftijd, huishoudgrootte, provincie en opleidingsniveau. Dit maakt het mogelijk om de steekproef van de deelnemers zo nauwkeurig mogelijk af te stemmen op de werkelijke bevolking, met als referentie de bevolkingsgegevens van 1 januari 2024.

RESULTATEN

Omdat vragen over geweld gevoelig zijn, zijn ze opgenomen in de schriftelijke vragenlijst. Alleen personen van 15 jaar en ouder beantwoorden deze vragen zelf; een proxy mag dat niet doen.

De resultatentabellen (bruto en gestandaardiseerde cijfers) voor de indicatoren met betrekking tot geweld in België en de gewesten zijn beschikbaar op onze website via de link: www.gezondheidsenquête.be. Het is ook mogelijk om zelf gepersonaliseerde resultatentabellen aan te maken met behulp van de online tool « HISIA » via het onderdeel « Health and society / Violence » : [HISIA | sciensano.be](http://HISIA|sciensano.be).

Wanneer in de tekst wordt gesproken over 'significant verschillend', betekent dit dat het om een significant verschil gaat na correctie voor leeftijd en/of geslacht.

1. Slachtoffer van geweld

De eerst vraag is een algemene vraag (VI01) en luidt: "Bent u de afgelopen 12 maanden het slachtoffer geweest van diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval, van verbaal of psychisch geweld (bv. beledigingen, bedreigingen, isolement), van economisch geweld, van lichamelijk geweld (bv. omvergeduwd worden, geslagen worden) of van seksueel geweld (bv. exhibitionisme, verkrachting)?"

De gerelateerde indicator is:

VI01_1 "Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal)"

1.1. Prevalentie

8,4% van de bevolking van 15 jaar en ouder was in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal).

1.1.1. Regionale verschillen

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) is het hoogst in het Brussels Gewest (10,1%), gevolgd door het Vlaams (8,8%) en het Waals Gewest (6,9%), maar de verschillen zijn niet significant.

1.2. Evolutie

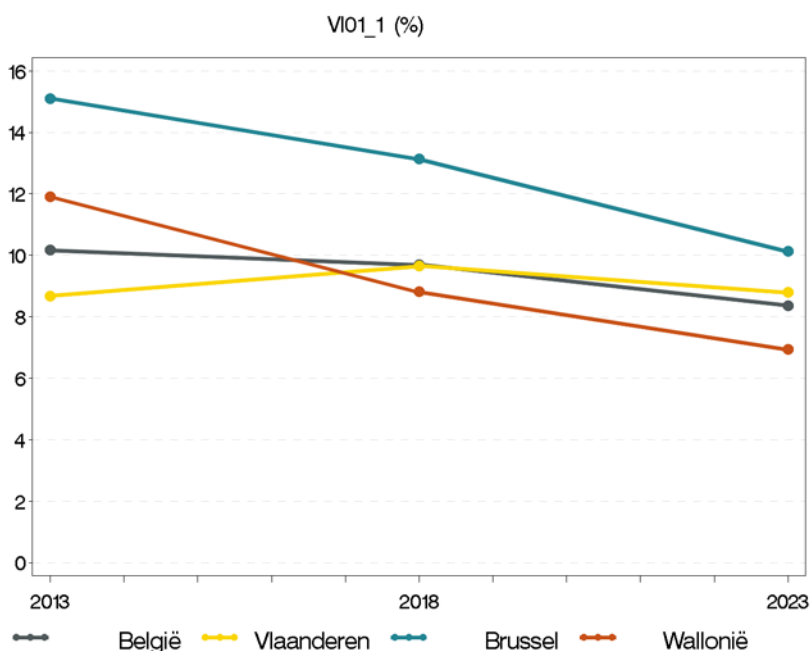
Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) is lineair en significant gedaald van 10,2% in 2013 tot 8,4% in 2023-2024 (Figuur 1).

1.2.1. Regionale verschillen

Dezelfde tijdstrend wordt ook vastgesteld in het Brussels en het Waals Gewest, maar niet in het Vlaams Gewest:

- In het Vlaams Gewest is het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) constant gebleven tussen 2013 (8,7%) en 2023-2024 (8,8%).
- In het Brussels Gewest is het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) lineair en significant gedaald van 15,1% in 2013 tot 10,1% in 2023-2024.
- In het Waals Gewest is het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) lineair en significant gedaald van 11,9% in 2013 tot 6,9% in 2023-2024.

Figuur 1 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal), volgens jaar en gewest, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

1.3. Demografische verschillen

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) verschilt niet significant volgens geslacht.

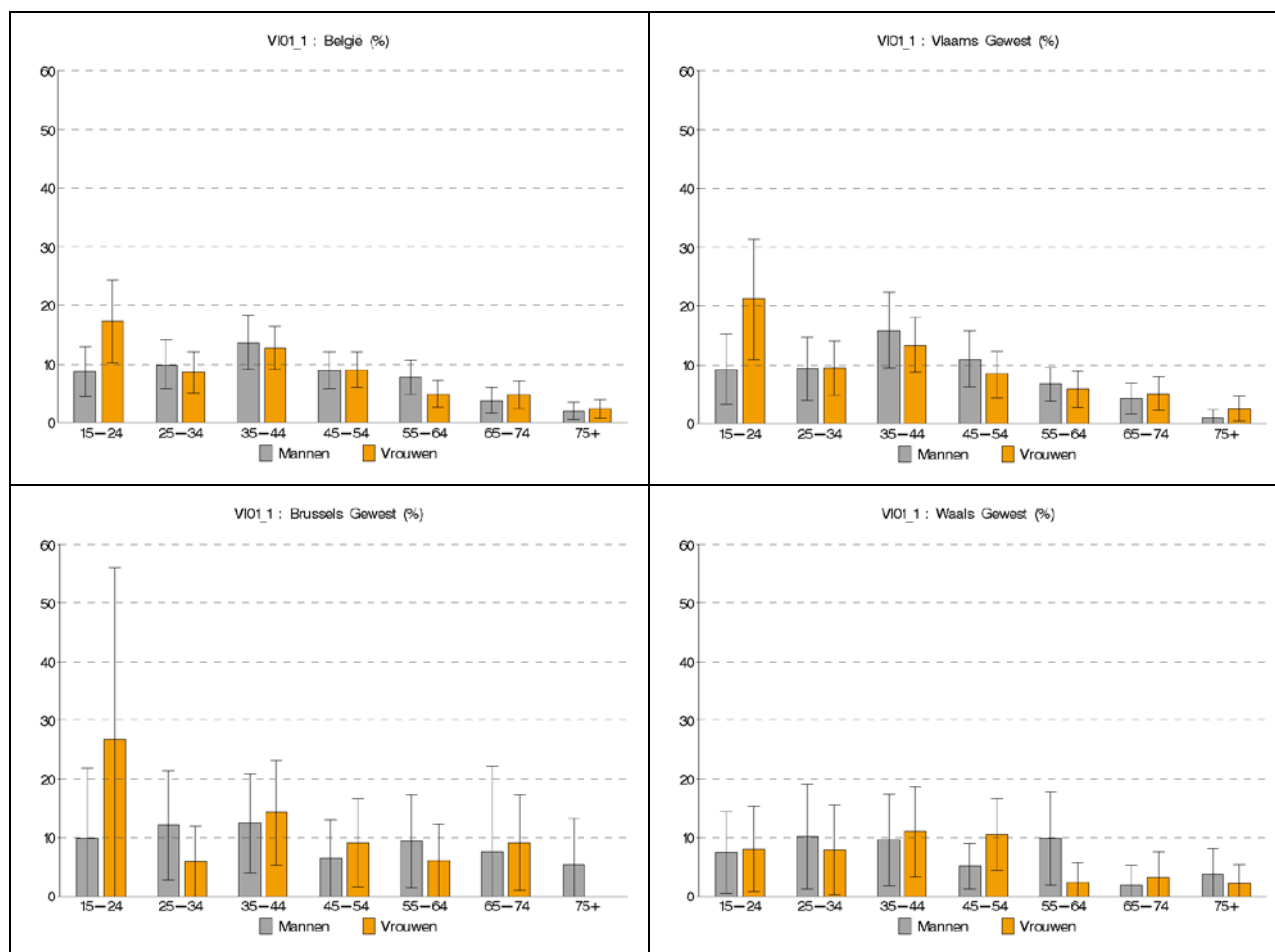
Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) is het hoogst in de leeftijdsgroep 35-44 jaar (13,2%), gevolgd door de leeftijdsgroep 15-24 jaar (12,9%). Vanaf 55 jaar (6,2% van de 55-64-jarigen, 4,2% van de 65-74-jarigen en 2,1% van de 75-plussers) is dit percentage significant lager dan in de leeftijdsgroepen 15-24 jaar en 35-44 jaar (Figuur 2).

1.3.1. Regionale verschillen

Zoals voor België, zijn er ook in de drie gewesten geen geslachtsverschillen. De leeftijdsverschillen komen wel in grote lijnen overeen met die in België voor wat het percentage betreft van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal):

- In het Vlaams Gewest is dit percentage het hoogst in de leeftijdsgroep 15-24 jaar (14,9%), gevolgd door de leeftijdsgroep 35-44 jaar (14,6%). Vanaf 55 jaar (6,2% van de 55-64-jarigen, 4,6% van de 65-74-jarigen en 1,8% van de 75-plussers) is dit percentage significant lager dan in de leeftijdsgroepen 15-24 jaar en 35-44 jaar.
- In het Brussels Gewest is dit percentage het hoogst in de leeftijdsgroep 15-24 jaar (18,7%), gevolgd door de leeftijdsgroep 35-44 jaar (13,4%). Alleen in de oudste leeftijdsgroep (2,3% van de 75-plussers) is dit percentage significant lager dan in de jongste leeftijdsgroep.
- In het Waals Gewest is dit percentage het hoogst in de leeftijdsgroep 35-44 jaar (10,3%). Vanaf 65 jaar (2,6% van de 65-74-jarigen en 2,9% van de 75-plussers) is dit percentage significant lager dan bij de 35-44-jarigen.

Figuur 2 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal), volgens geslacht, leeftijd en gewest, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

1.4. Socio-economische verschillen

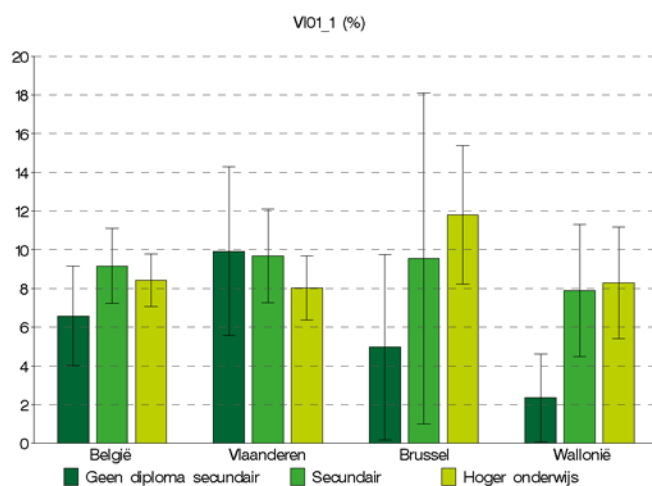
Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) verschilt niet volgens opleidingsniveau (Figuur 3).

1.4.1. Regionale verschillen

Zoals voor België, zijn er ook in het Brussels Gewest geen significante verschillen voor wat betreft het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal), maar dit is wel het geval in het Vlaams en het Waals Gewest:

- In het Vlaams Gewest geven mensen die geen diploma secundair hebben significant vaker aan slachtoffer te zijn geweest van geweld (9,9%) dan mensen met een diploma secundair (9,7%) of hoger onderwijs (8,0%).
- In het Waals Gewest geven mensen met een diploma hoger onderwijs significant vaker aan slachtoffer te zijn geweest van geweld (8,3%) dan mensen die geen diploma secundair hebben (2,3%).

Figuur 3 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld (psychisch, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal), volgens opleidingsniveau en gewest, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

2. Vorm van geweld

Indien op vraag VI01 “Bent u de afgelopen 12 maanden het slachtoffer geweest van diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval, van verbaal of psychisch geweld (bv. beledigingen, bedreigingen, isolement), van economisch geweld, van lichamelijk geweld (bv. omvergeduwd worden, geslagen worden) of van seksueel geweld (bv. exhibitionisme, verkrachting)?” bevestigend wordt geantwoord, dan is het de bedoeling dat de respondent nog bijkomende vragen invult.

Als eerste de meerkeuze vraag VI02:

Van welke vorm van geweld was u de afgelopen 12 maanden het slachtoffer, en waar vond dit plaats?

01. Diefstal, inbraak, (gewapende) overval

Verbaal of psychisch geweld

- 02. Beledigingen, spot, vernederingen, sarcasme, pesten, voortdurend kritiek krijgen, denigrerende, seksuele of racistische opmerkingen
- 03. Intimidatie, bedreigingen, stalking, chantage, macht, manipulatie, controle
- 04. Isolement, ontbering, vrijheidsberoving

Economisch geweld

- 05. Controle van de gezinsuitgaven, niet mogen werken, loon inleveren

Lichamelijk geweld

- 06. Omvergeduwd worden, door elkaar geschud,...
- 07. Geslagen worden, verwond met een wapen, gewurgd

Seksueel geweld

- 08. Exhibitionisme
- 09. Gedwongen seksuele handelingen, verkrachting

Per vorm van geweld kunnen de volgende plaatsen worden aangegeven:

- 1. Thuis
- 2. Op het werk/op school
- 3. Op een publieke plaats/de openbare weg
- 4. Elders

De indicatoren met betrekking tot de vorm van geweld afgeleid uit vraag VI02 zijn:

- VI02_1** "Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van diefstal, inbraak of een (gewapende) overval"
(deze indicator is gebaseerd op antwoordcategorie VI02.01)
- VI02_2** "Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van verbaal of psychisch geweld"
(deze indicator is gebaseerd op antwoordcategorieën VI02.02-VI02.04)
- VI02_3** "Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van economisch geweld"
(deze indicator is gebaseerd op antwoordcategorie VI02.05)
- VI02_4** "Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van lichamelijk geweld"
(deze indicator is gebaseerd op antwoordcategorieën VI02.06-VI02.07)
- VI02_4B** "Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van lichamelijk geweld (waaronder ook seksueel geweld)"
(deze indicator is gebaseerd op antwoordcategorieën VI02.06-VI02.09)

2.1. Prevalentie

In volgorde van grootte zijn de prevalentiecijfers van de vormen van geweld in de afgelopen 12 maanden onder de bevolking van 15 jaar en ouder als volgt:

- 6,2% was het slachtoffer van verbaal of psychisch geweld;
- 3,5% was het slachtoffer van een diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval;
- 2,2% was het slachtoffer van lichamelijk geweld, wanneer ook seksueel geweld in rekening wordt genomen is dit 2,3%;
- 1,2% was het slachtoffer van economisch geweld.

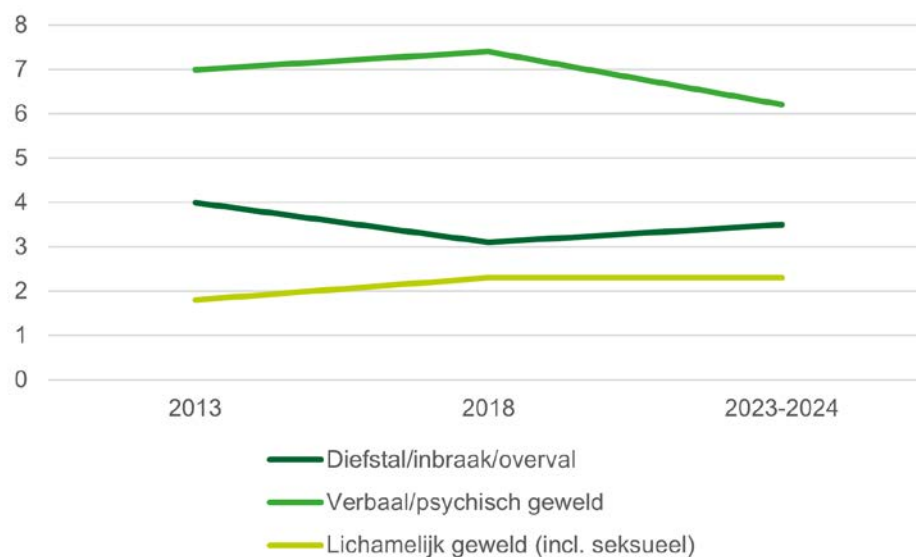
2.1.1. Regionale verschillen

Vanwege de beperkte omvang van de verschillende vormen van geweld per subgroep, kunnen geen betrouwbare analyses volgens gewest worden gemaakt.

2.2. Evolutie

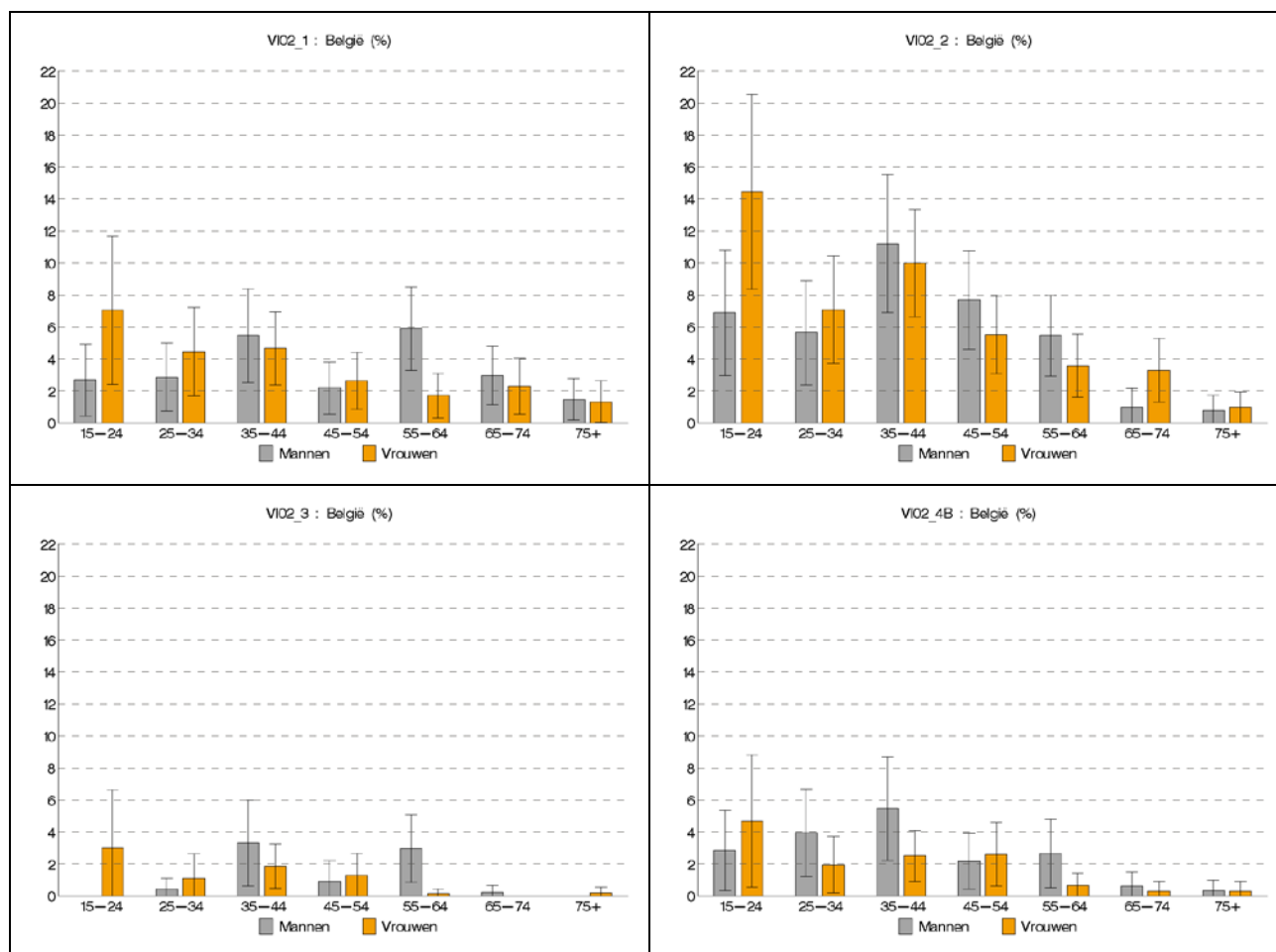
Zowel het percentage van de bevolking dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van een diefstal, als van verbaal of psychisch geweld, en van lichamelijk geweld (inclusief seksueel geweld), zijn sinds 2013 niet significant veranderd. Economisch geweld werd voor de eerste keer in de gezondheidsenquête bevestigd en is daarom niet in Figuur 4 opgenomen.

Figuur 4 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld, volgens vorm en jaar, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

2.3. Demografische verschillen

Figuur 5 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van een diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval (VI02_1), van verbaal of psychisch geweld (VI02_2), van economisch geweld (VI02_3) of van lichamelijk geweld (incl. seksueel geweld) (VI02_4B), volgens geslacht en leeftijd, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

Voor de vier vormen van geweld in de afgelopen 12 maanden zijn er geen significante verschillen volgens geslacht, maar wel volgens leeftijd (Figuur 5):

Slachtoffer van een diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval:

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van deze vorm van geweld is het hoogst in de leeftijdsgroep 35-44 jaar (5,1%). Ten opzichte van deze leeftijdsgroep is dit percentage significant lager bij de 45-54-jarigen (2,4%) en de 65-plussers (2,6% van de 65-74-jarigen en 1,4% van de 75-plussers).

Slachtoffer van verbaal of psychisch geweld:

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van deze vorm van geweld is het hoogst in de leeftijdsgroepen 15-24 jaar en 35-44 jaar (beiden 10,6%). Ten opzichte van deze twee leeftijdsgroepen is dit percentage significant lager vanaf 55 jaar (4,5% van de 55-64-jarigen, 2,2% van de 65-74-jarigen en 0,9% van de 75-plussers).

Slachtoffer van economisch geweld:

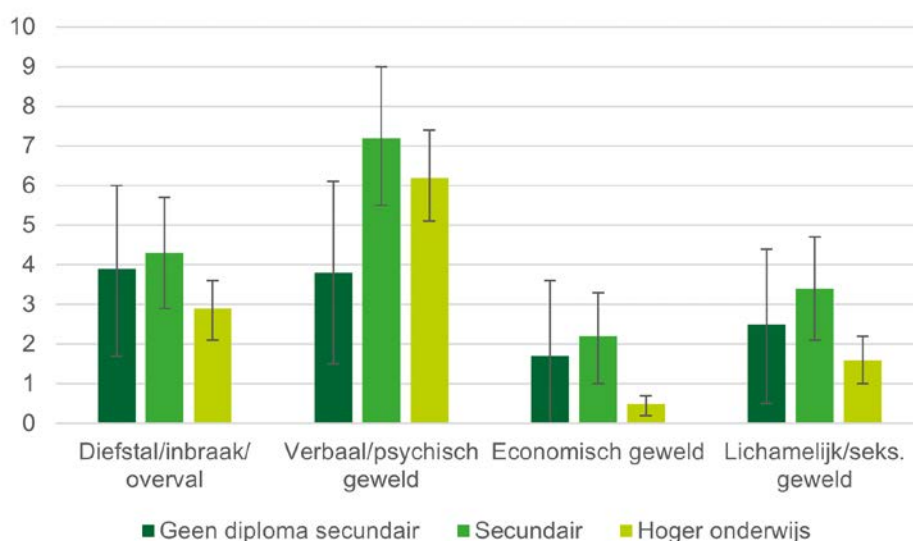
Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van deze vorm van geweld is het hoogst in de leeftijdsgroep 35-44 jaar (2,6%). Ten opzichte van deze leeftijdsgroep is dit percentage significant lager vanaf 65 jaar (0,1% van de 65-74-jarigen en ook van de 75-plussers).

Slachtoffer van lichamelijk geweld (incl. seksueel geweld):

Het percentage van de bevolking dat het slachtoffer was van deze vorm van geweld is het hoogst in de leeftijdsgroep 35-44 jaar (4,0%). Ten opzichte van deze leeftijdsgroep is dit percentage significant lager vanaf 55 jaar (1,6% van de 55-64-jarigen, 0,5% van de 65-74-jarigen en 0,3% van de 75-plussers).

2.4. Socio-economische verschillen

Figuur 6 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld, volgens vorm en opleidingsniveau, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

Voor 'slachtoffer van verbaal of psychisch geweld in de afgelopen 12 maanden' zijn er geen significante verschillen volgens opleidingsniveau, maar dit is wel het geval voor de drie andere vormen van geweld (Figuur 6):

Slachtoffer van een diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval:

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van deze vorm van geweld is significant hoger bij diegenen met een diploma secundair (4,3%) dan bij diegenen met een diploma hoger onderwijs (2,9%).

Slachtoffer van economisch geweld:

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van deze vorm van geweld is significant hoger bij diegenen die geen diploma secundair hebben (1,7%) en zij die dat wel hebben (2,2%) dan bij diegenen met een diploma hoger onderwijs (0,5%).

Slachtoffer van lichamelijk geweld (incl. seksueel geweld):

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van deze vorm van geweld is significant hoger bij diegenen die geen diploma secundair hebben (2,5%) en zij die dat wel hebben (3,4%) dan bij diegenen met een diploma hoger onderwijs (1,6%).

3. Plaats van geweld

Uit vraag VI02 (zie beschrijving in punt 2. Vorm van geweld) komen ook vier indicatoren met betrekking tot de plaats van geweld voort:

VI02_6 “Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld thuis”

VI02_7 “Percentage van de bevolking van 15-64 jaar dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld op het werk of op school”

VI02_8 “Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld op een publieke plaats”

VI02_9 “Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld elders”

3.1. Prevalentie

De prevalentiecijfers van de plaatsen van geweld in de afgelopen 12 maanden zijn als volgt:

- 3,0% van de bevolking van 15 jaar en ouder was het slachtoffer van geweld thuis
- 3,4% van de bevolking van 15-64 jaar was het slachtoffer van geweld op het werk of op school;
- 3,0% van de bevolking van 15 jaar en ouder was het slachtoffer van geweld op een publieke plaats;
- 1,8% van de bevolking van 15 jaar en ouder was het slachtoffer van geweld elders.

3.1.1. Regionale verschillen

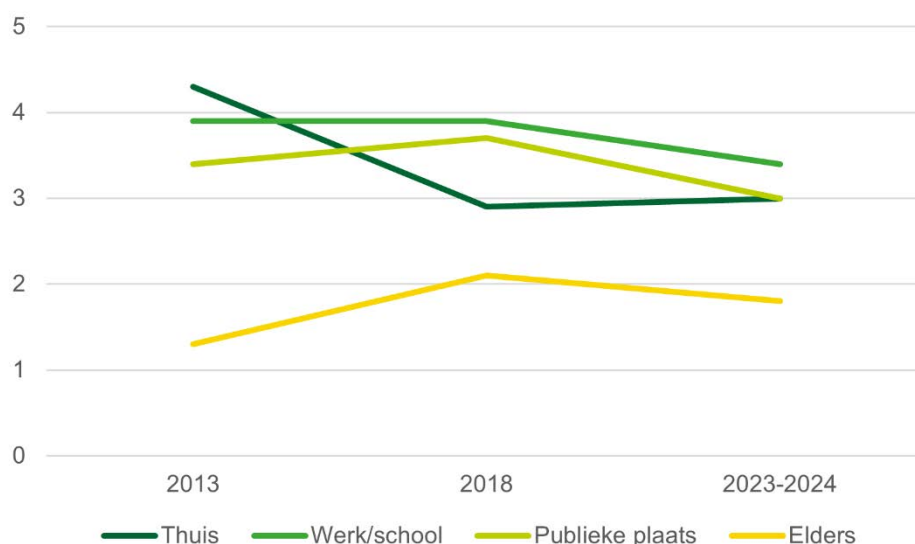
Vanwege de beperkte omvang van de verschillende plaatsen van geweld per subgroep, kunnen geen betrouwbare analyses volgens gewest worden gemaakt.

3.2. Evolutie

Zowel het percentage van de bevolking dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld op het werk of op school, als geweld op een publieke plaats en geweld elders zijn sinds 2013 niet significant veranderd.

Daarentegen is het percentage van de bevolking dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld thuis lineair en significant gedaald van 4,3% in 2013 tot 3,0% in 2023-2024 (Figuur 7).

Figuur 7 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld, volgens plaats en jaar, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

3.3. Demografische verschillen

Voor de vier plaatsen van geweld in de afgelopen 12 maanden zijn er geen verschillen volgens geslacht, maar wel volgens leeftijd (Figuur 8):

Slachtoffer van geweld thuis:

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van geweld thuis is het hoogst in de leeftijdsgroep 35-44 jaar (4,5%). Ten opzichte van deze leeftijdsgroep is dit percentage significant lager vanaf 65 jaar (2,3% bij de 65-74-jarigen en 1,2% bij de 75-plussers).

Slachtoffer van geweld op het werk of op school:

Het percentage van de bevolking van 15-64 jaar dat het slachtoffer was van geweld op het werk of op school is het hoogst in de leeftijdsgroep 35-44 jaar (5,1%). Ten opzichte van deze leeftijdsgroep is dit percentage significant lager in de leeftijdsgroepen 25-34 jaar (2,4%) en 55-64 jaar (2,1%).

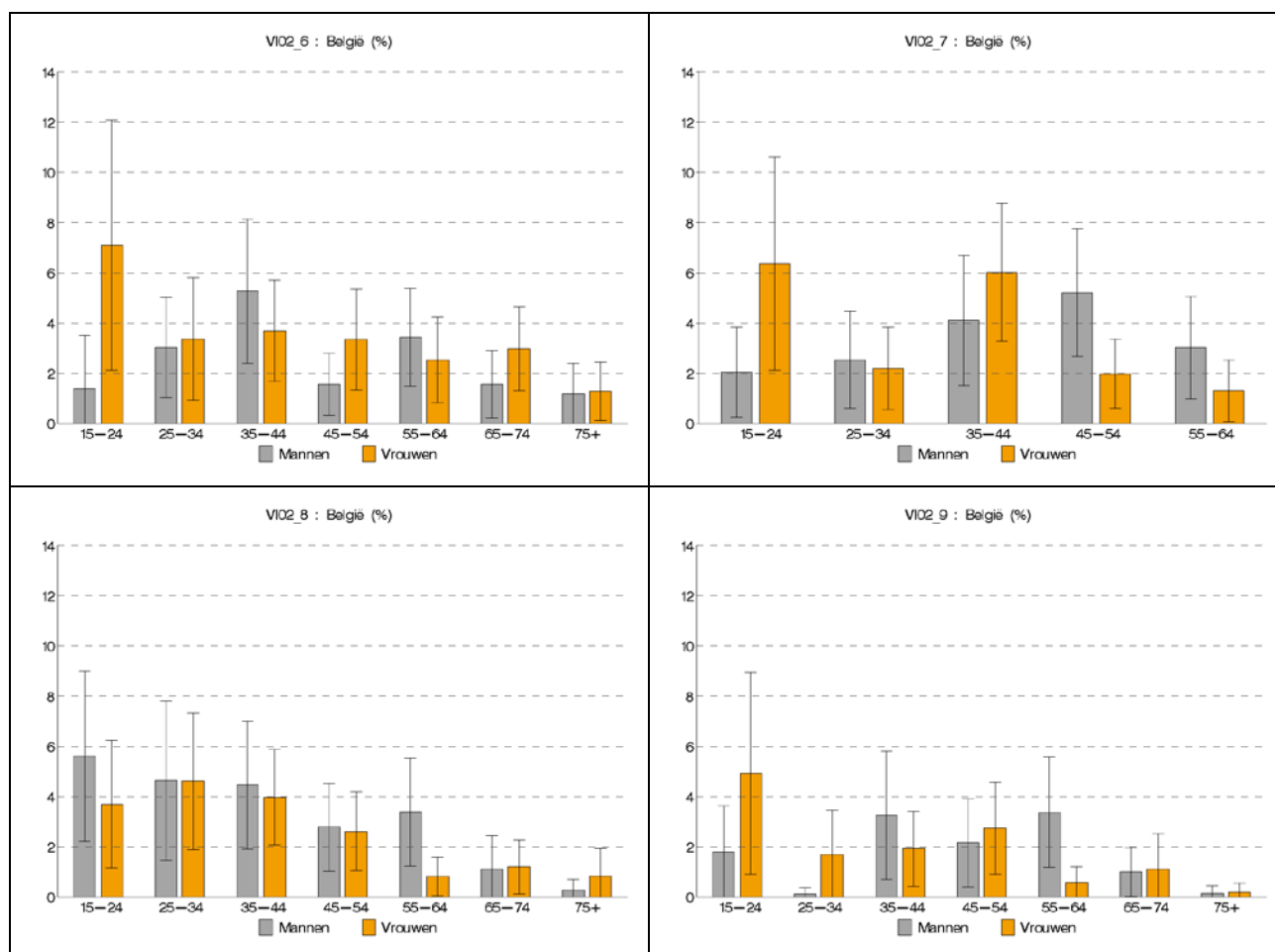
Slachtoffer van geweld op een publieke plaats:

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van geweld op een publieke plaats is het hoogst in de leeftijdsgroepen 15-24 jaar (4,7%) en 25-34 jaar (4,6%). Ten opzichte van deze leeftijdsgroepen is dit percentage significant lager vanaf 55 jaar (2,1% van de 55-64-jarigen, 1,2% van de 65-74-jarigen en 0,6% van de 75-plussers).

Slachtoffer van geweld elders:

Het percentage van de bevolking dat het slachtoffer was van geweld elders is het hoogst in de leeftijdsgroep 15-24 jaar (3,3%). Ten opzichte van deze leeftijdsgroep is dit percentage significant lager vanaf 65 jaar (1,1% van de 65-74-jarigen en 0,2% van de 75-plussers).

Figuur 8 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld thuis (VI02_6), van geweld op het werk of op school (VI02_7), van geweld op een publieke plaats (VI02_8) of van geweld elders (VI02_9), volgens geslacht en leeftijd, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

3.4. Socio-economische verschillen

Voor 'slachtoffer van geweld thuis of op een publieke plaats in de afgelopen 12 maanden' zijn er geen significante verschillen volgens opleidingsniveau, maar dit is wel het geval voor de twee andere plaatsen (Figuur 9):

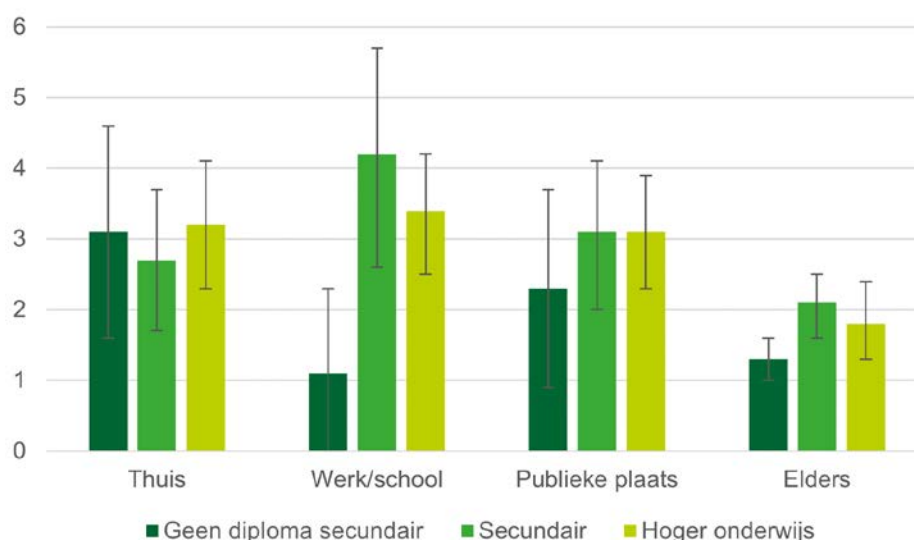
Slachtoffer van geweld op het werk of op school:

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer is van geweld op het werk of op school is significant hoger bij diegenen met een diploma secundair (4,2%) dan bij diegenen die geen diploma secundair hebben (1,1%).

Slachtoffer van geweld elders:

Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer is van geweld elders is significant hoger bij diegenen met een diploma secundair (3,0%) dan bij diegenen met een diploma hoger onderwijs (1,1%).

Figuur 9 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van geweld, volgens plaats en opleidingsniveau, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

4. Consulteren/contacteren van persoon of instantie omwille van geweld

Inleiding bij vraag VI03 en VI04: “Als u de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van meerdere van de genoemde vormen van geweld, beantwoord dan de volgende vragen voor het ergste feit dat zich heeft voorgedaan.”

Vraag VI03, een meerkeuze vraag, luidt: “Hebt u omwille van deze feiten één of meerdere van de volgende personen of instanties geconsulteerd/gecontacteerd? Welke?”

01. Familie (vader, moeder, broer, zus,...)
02. Vrienden
03. Vertrouwenspersoon op het werk/in de school, vertrouwenscentrum kindermishandeling
04. Politie
05. Medische dienst (arts, ziekenhuis,...)
06. Psycholoog
07. Juridische instantie, advocaat, justitiehuis
08. Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG)
09. Slachtofferhulp, vluchthuis, jongerenhulp
10. CAW (Centrum Algemeen Welzijnswerk), meldpunt 1712 (Meldpunt Misbruik, Geweld en Kindermishandeling), Tele-Onthaal, kindertelefoon, jongerentelefoon
11. Andere, omschrijf:
12. Ik heb niemand geraadpleegd of gecontacteerd

De indicatoren die uit deze vraag volgen, hebben dus betrekking op het ergste feit indien de respondent slachtoffer was van één of meer vormen van geweld.

VI03XX_1 “Percentage van de slachtoffers van 15 jaar en ouder dat omwille van geweld ... heeft geconsulteerd/gecontacteerd”

Waarbij XX overeenkomt met de antwoordcategorie van vraag VI03.

Gezien hun kleine aantallen, worden deze indicatoren alleen besproken op niveau van België en de tabellen alleen voor België weergegeven.

4.1. Prevalentie

18,5% van de slachtoffers van geweld heeft niemand geconsulteerd/gecontacteerd.

In Tabel 1 worden de personen of instantie, die werden geconsulteerd/gecontacteerd omwille van geweld in de afgelopen 12 maanden, weergegeven in volgorde van belang. In de top drie staan dezelfde personen of instantie als in de vorige enquêtejaren, maar de volgorde is lichtjes gewijzigd: in 2013 stond politie op de eerste plaats, in 2018 op de tweede plaats en in 2023-2024 op de derde plaats.

Tabel 1 • Percentage van de slachtoffers van 15 jaar en ouder dat omwille van geweld een bepaalde persoon of instantie heeft geconsulteerd/gecontacteerd, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

Persoon/instantie	2023-2024	2018	2013
Familie	35,7	34,5	29,2
Vrienden	33,3	29,2	27,7
Politie	32,4	30,1	33,3
Psycholoog	10,6	11,9	6,0
Vertrouwenspersoon werk/school, vertrouwenscentrum	9,1	11,7	11,5
Medische dienst (arts, ziekenhuis,...)	6,5	7,0	10,4
Een ander persoon of instantie	5,7	4,8	5,4
Een juridische instantie, advocaat, justitiehuis	4,0	4,9	4,4
Slachtofferhulp, een vluchthuis, jongerenhulp	1,3	2,7	3,0
CAW (Centrum Algemeen Welzijn), meldpunt 1712,...	1,3	2,2	1,1
Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG)	0,3	-	-

4.2. Evolutie

Het percentage van de slachtoffers van geweld dat niemand heeft geconsulteerd is niet significant veranderd ten opzichte van de vorige enquêtejaren (23,2% in 2013 en 23,4% in 2018).

Ook het consulteren/contacteren van de meeste personen of instanties is sinds 2013 constant gebleven, behalve wat de psycholoog betreft. Het percentage van de slachtoffers van 15 jaar en ouder dat omwille van geweld een psycholoog heeft geconsulteerd/gecontacteerd, is lineair en significant gestegen van 6,0% in 2013 tot 10,6% in 2023-2024.

De antwoordcategorie 'Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG)' werd voor de eerste keer toegevoegd in de Gezondheidsenquête 2023-2024.

5. Dader van geweld

Vraag VI04 luidt: “Het gebeurt soms dat mensen de daders van de geweldfeiten kennen. Was de dader, of waren de daders van deze feiten:”

1. Onbekende(n)
2. Collega('s)
3. Kennis(sen)
4. Vriend(en)
5. Mijn partner
6. Mijn ex-partner
7. Mijn ouder(s)
8. Mijn (plus)kind(eren)
9. Een ander familielid
10. Ander, omschrijf:
11. Weet ik niet
12. Ik wil hier liever niet op antwoorden

De indicatoren die uit deze vraag volgen, hebben ook betrekking op het ergste feit indien de respondent slachtoffer was van één of meer vormen van geweld.

VI0401_1 “Verdeling van de slachtoffers van geweld van 15 jaar en ouder volgens de dader(s)” waarbij de categorieën overeenkomen met de antwoordcategorieën van vraag VI04.

VI0401_2 “Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van intrafamiliaal geweld”

De definitie van intrafamiliaal geweld is in deze studie gebaseerd op vraag VI04 (relatie van het slachtoffer tot de dader), en meer specifiek de volgende antwoordcategorieën:

5. Mijn partner
6. Mijn ex-partner
7. Mijn ouder(s)
8. Mijn (plus)kind(eren)
9. Een ander familielid

Er is sprake van intrafamiliaal geweld wanneer de dader (of daders) in de afgelopen 12 maanden een gezins- of familieband had(den) met het slachtoffer. Ook alleenstaanden (al dan niet met kinderen) worden meegenomen in de indicator rond intrafamiliaal geweld. Dit is omdat de meetperiode ‘de afgelopen 12 maanden’ betreft, waardoor het mogelijk is dat iemand in die periode een partnerrelatie had, maar op het moment van het interview niet langer samenwoont of een relatie had.

VI0401_3 “Percentage van de bevolking van 18-74 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van partnergeweld”

De definitie van partnergeweld is gebaseerd op vraag VI04 (relatie van het slachtoffer tot de dader) en meer specifiek op de antwoordcategorieën:

5. Mijn partner
6. Mijn ex-partner

ongeacht de gezinssamenstelling. In overeenstemming met het rapport van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) (6) en onze studie voor hen uitgevoerd (7), is de aandacht specifiek gericht op de leeftijdsgroep 18-74 jaar.

Gezien hun kleine aantallen, worden deze indicatoren alleen besproken op niveau van België en de tabellen alleen voor België weergegeven.

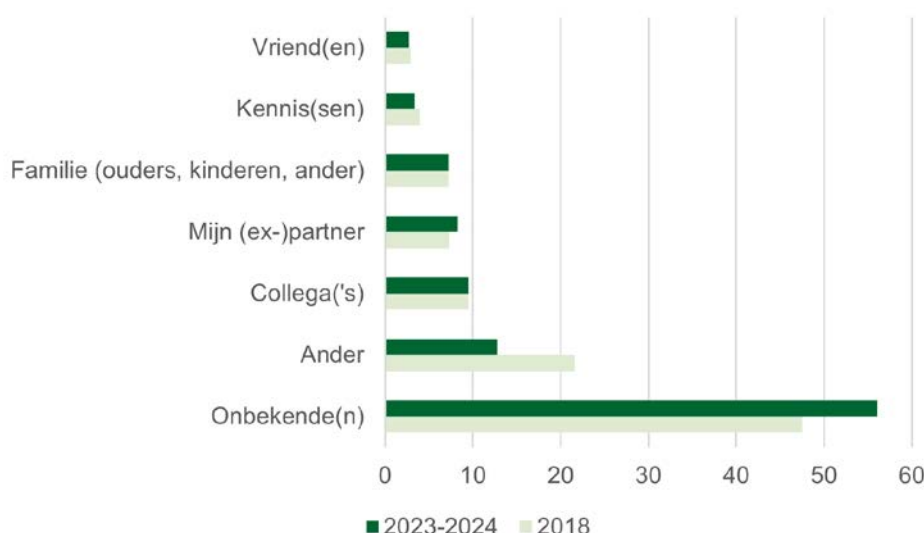
5.1. Verdeling volgens dader van geweld

Wanneer de categorie 'Ander' (12,8%) buiten beschouwing wordt gelaten, is de top drie van de daders als volgt:

- 1) Onbekende(n): 56,1%
- 2) Collega('s): 9,5%
- 3) (Ex-)partner: 8,3%

Maar indien (ex-)partner bij familie (7,1%) wordt gerekend, dan komt familie (totaal 15,4%) echter op de tweede plaats. Deze top drie komt overeen met die van 2018 (Figuur 10).

Figuur 10 • Verdeling (gewogen %) van de slachtoffers van geweld van 15 jaar en ouder volgens de dader(s), volgens jaar, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

Volgens vorm van geweld:

Voor elke vorm van geweld komt 'Onbekende(n)' op de eerste plaats. Dit percentage (ongewogen¹) is het hoogst voor diefstal, inbraak of overval (79,3%). Voor deze vorm van geweld komt de '(ex-)partner' (4,1%) op de tweede plaats. Voor verbaal of psychisch geweld is dit 'collega('s)' (13,9%), voor economisch geweld en lichamelijk geweld (inclusief seksueel geweld) is dit de '(ex-)partner' (respectievelijk 10,4% en 13,2%).

Volgens plaats van geweld:

Voor elke plaats van geweld komt 'Onbekende(n)' op de eerste plaats. Dit percentage (ongewogen¹) is het hoogst voor geweld op een publieke plaats (78,6%). Voor deze vorm van geweld komt 'kennis(sen)' (5,8%) op de tweede plaats. Voor geweld thuis en geweld elders is dit '(ex-)partner' (respectievelijk 21,4% en 11,2%), voor geweld op het werk of op school is dit 'collega('s)' (23,5%).

Ook hier is 'Ander' telkens buiten beschouwing gelaten.

¹ Bij kleine aantallen is het beter om bruto percentages weer te geven omdat wegingen instabiel worden. Slechts een paar observaties kunnen een groot effect hebben, waardoor de gewogen percentages een vertekend beeld kunnen geven.

5.2. Slachtoffer van intrafamiliaal en partner geweld

1,0% van de bevolking van 15 jaar en ouder was in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer van intrafamiliaal geweld; 0,7% van de bevolking van 18-74 jaar was het slachtoffer van partnergeweld. Beide prevalentiecijfers zijn constant gebleven in vergelijking met 2018.

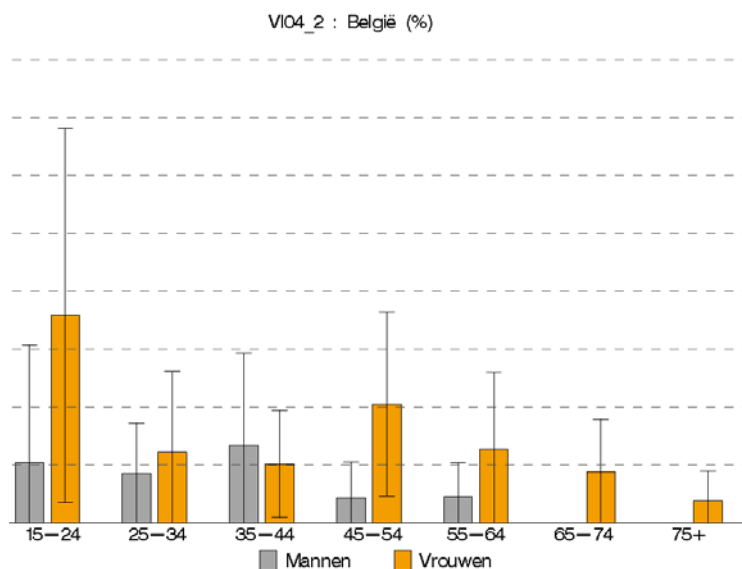
Het percentage vrouwen van 15 jaar en ouder dat het slachtoffer was van intrafamiliaal geweld (1,4%) is significant hoger dan het percentage mannen (0,6%). Het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van intrafamiliaal geweld is het hoogst in de leeftijdsgroep 15-24 jaar (2,3%). Vanaf 65 jaar is dit percentage significant lager (0,5% van de 65-74-jarigen en 0,2% van de 75-plussers).

Er zijn geen significante verschillen volgens geslacht en leeftijd voor wat partnergeweld betreft.

Voor zowel intrafamiliaal geweld als voor partnergeweld zijn er geen significante verschillen volgens opleidingsniveau.

Gezien de kleine aantallen, moeten deze resultaten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Figuur 11 • Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van intrafamiliaal geweld, volgens geslacht en leeftijd, Gezondheidsenquête 2023-2024, België

BESPREKING

In dit rapport wordt informatie gegeven over de omvang, de vormen en de plaats van geweld in België, aangevuld met kenmerken van de dader(s), evenals intrafamiliaal geweld en partnergeweld. De gegevens zijn verzameld via een enquête, wat enkele beperkingen met zich meebrengt. Zo gaat het om zelfgerapporteerde informatie, waardoor de herinneringsperiode van 12 maanden kan leiden tot geheugenbias. Daarnaast betreft het een gevoelig thema, wat waarschijnlijk resulteert in een aantal vals negatieve antwoorden en dus een onderschatting van de reële prevalentie. Het is dus belangrijk de resultaten met de nodige voorzichtigheid te interpreteren.

Omschrijving van de situatie in België volgens de resultaten van de gezondheidsenquête 2023-2024

Onze resultaten tonen aan dat het percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer was van interpersoonlijk geweld de afgelopen 10 jaar is afgenomen van 10,2% in 2013 tot 8,4% in 2023-2024. Meer bepaald was 6,2% slachtoffer van verbaal of psychische geweld, 3,5% van een diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval, 2,3% van lichamelijk geweld (incl. seksueel geweld), en 1,2% van economisch geweld. Een deel van de bevolking was in de afgelopen 12 maanden dus het slachtoffer van meerdere vormen van geweld.

Voor wat betreft de plaats van geweld, stellen we vast dat 3,4% van de bevolking van 15-64 jaar het slachtoffer was van geweld op het werk of op school, 3,0% van de bevolking van 15 jaar en ouder thuis, 3,0% op een publieke plaats of op de openbare weg en 1,8% elders.

Voor de 35-44-jarigen geven vaker aan het slachtoffer te zijn geweest van geweld in de afgelopen 12 maanden. Dit is zo voor elke vorm van geweld en voor geweld thuis of op het werk. Ook de 15-24-jarigen zijn een risicogroep, zeker voor wat betreft verbaal of psychisch geweld, geweld op een publieke plaats of elders.

Aangaande socio-economische verschillen, zijn middengeschoolden vaker slachtoffer van geweld. Voor de vorm van geweld betreft het diefstal, inbraak of overval en lichamelijk geweld; voor de plaats van geweld is dit het werk of de school en elders.

18,5% van de slachtoffers ondernam niets omwille van het ondergaan geweld. De top drie van de meest gebruikte hulpkanalen zijn familie, vrienden en politie. Meer dan de helft van de slachtoffers kent de dader niet. Indien wel, dan geven de slachtoffers het vaakst familie (waaronder de (ex-)partner), gevolgd door collega's als dader aan.

Hoewel de prevalentie van intrafamiliaal geweld bij de bevolking van 15 jaar en ouder (1,0%) en partnergeweld bij de bevolking van 18 tot 74 jaar (0,7%) vermoedelijk een onderschatting is, blijkt dat vrouwen en jongeren tussen 15 en 24 jaar vaker slachtoffer zijn van intrafamiliaal geweld. Daarnaast zijn de jaarprevalenties in vergelijking met 2018 relatief stabiel gebleven (respectievelijk 1,0% en 0,6%). Dit is positief, zeker in het licht van de stijging tijdens de coronacrisis.

Tijdens de coronacrisis werden meerdere COVID-19-gezondheidsenquêtes online uitgevoerd. Uit een studie blijkt dat in april 2020, 6 weken na de invoering van maatregelen zoals quarantaine, de kans dat een niet-alleenwonende volwassene (18 jaar en ouder) aangaf slachtoffer te zijn geweest van intrafamiliaal geweld, drie keer groter was dan in 2018. In maart 2021 was de kans zelfs vijf keer groter. De prevalentiecijfers bedroegen 1,2% in 2018, 4,0% in 2020 en 6,2% in 2021 (8).

Het is belangrijk om hierbij te vermelden dat referentieperiodes van de enquêtes verschilden: in april 2020 werd gevraagd naar geweld in de afgelopen 6 weken, terwijl in maart 2021 werd gevraagd naar het afgelopen jaar. Desondanks tonen deze cijfers aan dat de coronamaatregelen, hoewel bedoeld om de verspreiding van het virus tegen te gaan, ook een onbedoeld risico inhielden: ze konden mensen in een gevaarlijke thuissituatie brengen of slachtoffers zelfs nog meer in gevaar brengen (9).

Vergelijkbare gegevens

Prevalentiecijfers op populatieniveau – in het bijzonder de jaarprevalentie - van interpersoonlijk geweld, intrafamiliaal geweld en partnergeweld zijn in veel landen vaak niet beschikbaar. Het taboe rond dit maatschappelijk probleem speelt daarbij waarschijnlijk een belangrijke rol. Daarnaast bemoeilijken verschillen in definities (zoals de vorm van geweld en de doelgroep) en in de gehanteerde methodologie van studies doorgaans internationale vergelijkingen (8,10).

Hoewel de resultaten betrekking hebben op een eerdere onderzoeksperiode, toonde een wereldwijde studie over de afgelopen twee decennia (1990-2019) ook een bemoedigende dalende trend in het aantal gevallen van interpersoonlijk geweld aan (11).

Vergelijkbare cijfers komen uit een nationale studie, uitgevoerd tussen januari en april 2012 in Zweden. In deze studie werd onder andere de jaarprevalentie onderzocht van blootstelling aan psychologisch, fysiek en seksueel geweld bij vrouwen en mannen tussen 18 en 74 jaar. Hieruit bleek dat (10):

- 2,2% was slachtoffer van seksueel misbruik met geweld of bedreiging, variërend van gedwongen geslachtsgemeenschap tot tegen hun wil vastgehouden, gestreeld of gekust worden (3,4% van de vrouwen; 0,9% van de mannen);
- 1,5% was slachtoffer van ernstig fysiek geweld, gedefinieerd als geslagen worden met de vuist of met een voorwerp, geschopt worden of aangevallen worden met een wapen (1,4% van de vrouwen; 1,7% van de mannen);
- 3,6% was slachtoffer van systematisch en herhaaldelijk psychologisch geweld door een (ex-)partner (4,8% van de vrouwen; 2,5% van de mannen).

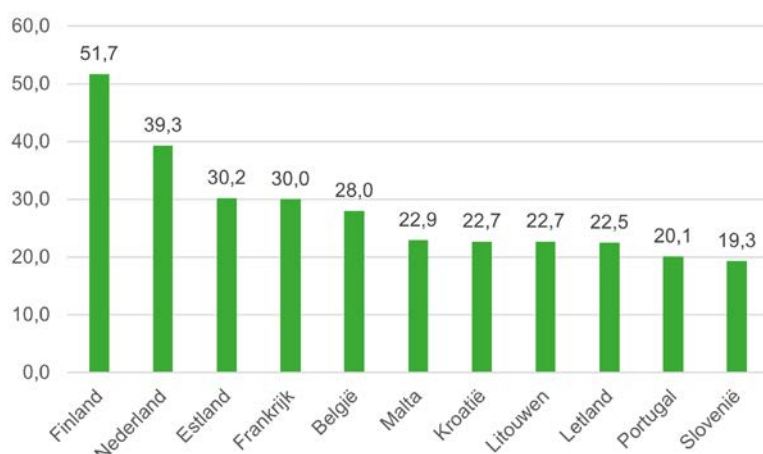
Uit deze twee studies bleek dat jongvolwassenen (18-24 jaar) vaker het slachtoffer zijn (10,11). In de Zweedse studie gaven vrouwelijke slachtoffers van seksueel geweld vooral de (ex-)partner als dader aan, gevolgd door een onbekende. Bij fysiek geweld was de dader voor vrouwen meestal de (ex-)partner, terwijl mannen vooral onbekenden aanwezen. Psychologisch geweld werd voor beide geslachten hoofdzakelijk gepleegd door de (ex-)partner. Voor hulp of melding werd bij seksueel geweld het vaakst contact opgenomen met vrienden, familie of politie; bij fysiek geweld vooral met de politie (10).

Op basis van de recent uitgevoerde EU-enquête over gendergerelateerd geweld (EU-GBV; gegevens verzameld tussen september 2020 en februari 2023, golf 2021), kunnen internationale vergelijkingen worden gemaakt. Deze enquête richtte zich in eerste instantie op vrouwen, maar in elf EU-landen (België, Kroatië, Estland, Finland, Frankrijk, Letland, Litouwen, Malta, Nederland, Portugal en Slovenië) werden ook gegevens verzameld over mannen (12).

Figuur 12 toont aan dat België (28,0%) op de vijfde plaats staat voor wat betreft het percentage personen (18-74 jaar) dat in hun volwassen leven te maken had met bedreigend, fysiek of seksueel geweld. Het hoogste percentage wordt waargenomen in Finland (51,7%).

In deze studie werd ook het hoogste percentage partnergeweld vastgesteld in Finland, waar 53% van de vrouwen en 45% van de mannen aangaf psychologisch, fysiek of seksueel geweld door hun partner te hebben ervaren, gevolgd door Estland, Nederland en België. Het aandeel vrouwen dat ten minste één gewelddadige daad door hun partner rapporteerde, lag iets hoger dan bij mannen; dit verschil zat vooral in de vorm van geweld. Zo gaven vrouwen vaker aan fysiek of seksueel partnergeweld te hebben meegemaakt.

Figuur 12 • Percentage personen (18-74 jaar) dat in hun volwassen leven te maken had met bedreigend, fysiek of seksueel geweld, EU-GBV 2021, EU

Bron: Eurostat, EU gender-based violence survey, wave 2021 (gbv_vtp_type)

De relatief hoge prevalentie van partnergeweld in Scandinavische landen wordt vaak omschreven als de 'Noordse paradox': ondanks hun hoge scores op internationale indicatoren voor gendergelijkheid rapporteren vrouwen er vaker ervaringen met fysiek of seksueel geweld door hun partner. Zo bleek uit een studie dat het gemiddeld percentage vrouwen in de 28 EU-lidstaten dat ooit partnergeweld meemaakte 23% bedroeg, terwijl dit in Denemarken (32%), Finland (30%) en Zweden (28%) beduidend hoger lag. Dit patroon wordt ook bevestigd door andere studies. Een sluitende verklaring ontbreekt vooralsnog. Mogelijk spelen culturele factoren en verschillen in rapportage een rol: de perceptie van, en bereidheid om te rapporteren over partnergeweld kan sterk variëren tussen landen. Daarom is het cruciaal om in vergelijkend onderzoek rekening te houden met interculturele meetinvariantie, zodat resultaten op een betrouwbare manier kunnen worden geïnterpreteerd. Tegelijk moet worden benadrukt dat de hogere prevalentiecijfers niet noodzakelijk wijzen op meer partnergeweld, maar mogelijk ook op een grotere openheid en bewustzijn rond dit thema in meer gendergelijke samenlevingen (13).

Aanbevelingen

Volksgezondheid omvat niet alleen lichamelijke en geestelijke gezondheid, maar ook de veiligheid en het welzijn van de gehele bevolking (5). Geweld is een complex probleem waarvoor geen eenvoudige of eenduidige oplossing bestaat. **Een doeltreffende aanpak vereist interventies op meerdere niveaus** – individueel, binnen hechte relaties, in de gemeenschap en op maatschappelijk niveau – en de betrokkenheid van verschillende sectoren. Gezondheidszorg, onderwijs, sociale diensten, justitie, beleid en de privésector spelen hierbij elk een cruciale rol (3–5).

Specifieke aandacht is nodig voor de preventie van geweld tegen vrouwen. De gezondheidssector speelt hierbij een sleutelrol in het verlenen van zorg en ondersteuning aan vrouwelijke slachtoffers (14). Intiem partnergeweld is een ernstig maatschappelijk en volksgezondheidsprobleem dat niet alleen fysieke en psychologische schade veroorzaakt, maar ook aanzienlijk bijdraagt aan de wereldwijde ziektelast van interpersoonlijk geweld. Dit houdt verband met factoren zoals de kwetsbare positie van vrouwen binnen het gezin en de samenleving, blootstelling aan genderdiscriminatie en een cultuur van geweld. Het versterken van de sociale status en de rechten van vrouwen is daarom een essentiële strategie om hen te beschermen tegen interpersoonlijk geweld (11).

Naast acties op nationaal en lokaal niveau is ook Europese regelgeving van groot belang in de aanpak van gendergerelateerd en huiselijk geweld. **In mei 2024 werd Richtlijn (EU) 2024/1385 aangenomen, de eerste Europese wet die geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld expliciet strafbaar stelt.** De richtlijn criminaliseert zowel offline vormen van geweld, zoals vrouwelijke genitale verminking en gedwongen huwelijk,

als online vormen, waaronder het niet-consensueel delen van intieme beelden, cyberstalking, online intimidatie en gendergerelateerd haatzaaien. Lidstaten zijn verplicht om tegen juni 2027 deze bepalingen om te zetten in een nationale wetgeving. Daarnaast voorziet de richtlijn in maatregelen voor preventie, bescherming en slachtofferondersteuning, met bijzondere aandacht voor het belang van toestemming in seksuele relaties. Deze ontwikkelingen sluiten aan bij de EU Gendergelijkheidsstrategie 2020–2025 en bij de toetreding van de EU tot het Verdrag van Istanbul, dat sinds oktober 2023 van kracht is. Samen versterken zij het Europese engagement om gendergerelateerd geweld structureel aan te pakken (15).

Een mooi voorbeeld van multidisciplinaire zorg in België is het 'Zorgcentra na Seksueel Geweld' (ZSG). In deze centra kunnen slachtoffers van seksueel geweld terecht voor medische en psychische zorgen en om sporen van seksueel geweld te verzamelen. Er kan ook aangifte bij de politie gedaan worden. Dankzij de ZSG-wet (18 april 2024) wordt het functioneren van de ZSG op lange termijn gegarandeerd (16).

Daarnaast is het **cruciaal om risico- en beschermende factoren te identificeren voor de ontwikkeling van preventieve maatregelen** (5). Alcohol- en druggebruik zijn belangrijke risicofactoren voor interpersoonlijk geweld, aangezien ze remmingen en beoordelingsvermogen verminderen en impulsief gedrag bevorderen. Vooral tijdens de adolescentie en jongvolwassenheid, wanneer besluitvormingsvaardigheden nog in ontwikkeling zijn en de invloed van leeftijdsgenoten groot is, kan dit leiden tot een verhoogd risico van middelengebruik en geweld. Gerichtte interventies per leeftijdsgroep zijn daarom essentieel om interpersoonlijk geweld effectief te voorkomen (11).

Slachtoffers zijn nooit verantwoordelijk voor het leed dat hen is aangedaan (5).

OVERZICHTABELLEN

Tabel 2 • Evolutie van geweld in België, Gezondheidsenquête 2023-2024

	2013	2018	2023 2024
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van geweld (verbaal, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) in de afgelopen 12 maanden	10,2	9,7	8,4
• het slachtoffer was van diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval in de afgelopen 12 maanden	4,0	3,1	3,5
• het slachtoffer was van verbaal of psychisch geweld in de afgelopen 12 maanden	7,0	7,4	6,2
• het slachtoffer was van economisch geweld in de afgelopen 12 maanden	-	-	1,2
• het slachtoffer was van lichamelijk geweld (inclusief seksueel geweld) in de afgelopen 12 maanden	1,8	2,3	2,3
• het slachtoffer was van geweld thuis in de afgelopen 12 maanden	4,3	2,9	3,0
• het slachtoffer was van geweld op een publieke plaats of op de openbare weg in de afgelopen 12 maanden	3,4	3,7	3,0
• het slachtoffer was van geweld elders in de afgelopen 12 maanden	1,3	2,1	1,8
• het slachtoffer was van intrafamiliaal geweld in de afgelopen 12 maanden	-	1,0	1,0
Percentage van de bevolking van 15-64 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van geweld op het werk of op school in de afgelopen 12 maanden	3,9	3,9	3,4
Percentage van de bevolking van 18-74 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van partnergeweld in de afgelopen 12 maanden	-	0,6	0,7

Tabel 3 • Evolutie van geweld in het Vlaams Gewest, Gezondheidsenquête 2023-2024

	2013	2018	2023 2024
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van geweld (verbaal, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) in de afgelopen 12 maanden	8,7	9,7	8,8
• het slachtoffer was van diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval in de afgelopen 12 maanden	3,1	2,9	3,9
• het slachtoffer was van verbaal of psychisch geweld in de afgelopen 12 maanden	5,8	7,4	6,4
• het slachtoffer was van economisch geweld in de afgelopen 12 maanden	-	-	1,4
• het slachtoffer was van lichamelijk geweld (inclusief seksueel geweld) in de afgelopen 12 maanden	1,4	2,2	2,2
• het slachtoffer was van geweld thuis in de afgelopen 12 maanden	3,3	2,3	3,3
• het slachtoffer was van geweld op een publieke plaats of op de openbare weg in de afgelopen 12 maanden	3,0	3,6	2,5
• het slachtoffer was van geweld elders in de afgelopen 12 maanden	1,1	2,3	2,2
Percentage van de bevolking van 15-64 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van geweld op het werk of op school in de afgelopen 12 maanden	3,2	4,0	3,4

Tabel 4 • Evolutie van geweld in het Brussels Gewest, Gezondheidsenquête 2023-2024

	2013	2018	2023 2024
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van geweld (verbaal, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) in de afgelopen 12 maanden	15,1	13,1	10,1
• het slachtoffer was van diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval in de afgelopen 12 maanden	6,8	5,3	4,2
• het slachtoffer was van verbaal of psychisch geweld in de afgelopen 12 maanden	9,9	9,8	6,5
• het slachtoffer was van economisch geweld in de afgelopen 12 maanden	-	-	0,8
• het slachtoffer was van lichamelijk geweld (inclusief seksueel geweld) in de afgelopen 12 maanden	2,5	2,8	1,9
• het slachtoffer was van geweld thuis in de afgelopen 12 maanden	5,4	4,0	3,5
• het slachtoffer was van geweld op een publieke plaats of op de openbare weg in de afgelopen 12 maanden	7,7	7,1	4,0
• het slachtoffer was van geweld elders in de afgelopen 12 maanden	2,6	1,8	1,5
Percentage van de bevolking van 15-64 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van geweld op het werk of op school in de afgelopen 12 maanden	4,1	4,4	3,7

Tabel 5 • Evolutie van geweld in het Waals Gewest, Gezondheidsenquête 2023-2024

	2013	2018	2023 2024
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van geweld (verbaal, economisch, lichamelijk of seksueel, of een diefstal) in de afgelopen 12 maanden	11,9	8,8	6,9
• het slachtoffer was van diefstal, een inbraak of een (gewapende) overval in de afgelopen 12 maanden	5,0	2,8	2,5
• het slachtoffer was van verbaal of psychisch geweld in de afgelopen 12 maanden	8,5	6,7	5,5
• het slachtoffer was van economisch geweld in de afgelopen 12 maanden	-	-	0,9
• het slachtoffer was van lichamelijk geweld (inclusief seksueel geweld) in de afgelopen 12 maanden	2,5	2,2	2,7
• het slachtoffer was van geweld thuis in de afgelopen 12 maanden	6,0	3,5	2,3
• het slachtoffer was van geweld op een publieke plaats of op de openbare weg in de afgelopen 12 maanden	3,1	2,9	3,7
• het slachtoffer was van geweld elders in de afgelopen 12 maanden	1,3	1,7	1,1
Percentage van de bevolking van 15-64 jaar en ouder dat...			
• het slachtoffer was van geweld op het werk of op school in de afgelopen 12 maanden	5,2	3,6	3,4

REFERENTIES

1. Krug E, Dahlberg L, Mercy J, et al. World report on violence and health. Geneva: World Health Organization; 2002. Report No.: ISBN 92 4 154561 5.
2. World Health Organizaion [Internet]. Violence Prevention Alliance. Available from: <https://www.who.int/groups/violence-prevention-alliance/>
3. World Health Organizaion [Internet]. Violence info. Available from: <https://apps.who.int/violence-info/>
4. World Health Organization - Eastern Mediterranean Region [Internet]. Violence, injuries and disability. Available from: <https://www.emro.who.int/violence-injuries-disabilities/violence/>
5. CDC - Violence Prevention [Internet]. About The Public Health Approach to Violence Prevention. Available from: <https://www.cdc.gov/violence-prevention/about/about-the-public-health-approach-to-violence-prevention.html>
6. Pieters J, Italiano P, Offermans A, Hellemans S. Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld [Internet]. Brussel: Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen; 2010. Report No.: D/2010/10.043/8. Available from: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/41%20-%20Dark%20number_NL.pdf
7. Drieskens S, Demarest S. Onderzoek naar intrafamiliaal geweld en partnergeweld op basis van de Gezondheidsenquête 2013 [Internet]. Brussel: WIV-ISP, rapport in opdracht van het Instituut voor gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM); 2015. Report No.: D/2015/10.043/22. Available from: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/rapport_intrafamiliaalgeweld_final_nl.pdf
8. Drieskens S, Braekman E, Ridder KD, Gisle L, Charafeddine R, Hermans L, et al. Domestic violence during the COVID-19 confinement: do victims feel more socially isolated? Arch Public Health. 2022 Dec;80(1):39.
9. Eurostat [Internet]. Crime, violence or vandalisme in the area. Available from: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mddw03__custom_14972959/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=a7f7fad5-99e6-44b9-b48d-36540b96dd64
10. Tommy Andersson, Gu Heimer, Steven Lucas. Violence and health in Sweden. A National Prevalence Study on Exposure to Violence among Women and Men and its Association to Health [Internet]. Uppsala, Swden: The National Centre for Knowledge on Men's Violence Against Women (NCK); Report No.: ISSN 1654-7195. Available from: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2%3A854691/FULLTEXT01.pdf>
11. Zhou X, Li R, Cheng P, Wang X, Gao Q, Zhu H. Global burden of self-harm and interpersonal violence and influencing factors study 1990–2019: analysis of the global burden of disease study. BMC Public Health. 2024 Apr 13;24(1):1035.
12. Eurostat [Internet]. Violence experience by total population. Available from: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Violence_experienced_by_total_population#Intimate_partner_violence_reported_in_the_EU-GBV_survey
13. Gracia E, Martín-Fernández M, Lila M, Merlo J, Ivert AK. Prevalence of intimate partner violence against women in Sweden and Spain: A psychometric study of the 'Nordic paradox.' Daoud N, editor. PLoS ONE. 2019 May 16;14(5):e0217015.
14. World Health Organizaion [Internet]. 2024. Violence against women. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

15. European Commission [Internet]. Ending gender-based violence. Available from: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/ending-gender-based-violence_en
16. Zorgcentra na Seksueel Geweld [Internet]. Available from: <https://zsg.belgium.be/nl>

CONTACT

Sabine Drieskens • T+32 2 642 50 25 • sabine.drieskens@sciensano.be

OVER SCIENSANO

Sciensano is een openbaar en onafhankelijk wetenschappelijk instituut, dat zich inzet voor de gezondheid van mens en dier en hun omgeving.

We doen wetenschappelijk onderzoek en surveillance, en ondersteunen de overheid en verschillende agentschappen en organisaties met expertise, adviezen en diensten op vlak van gezondheid.

Sciensano hecht veel belang aan het One Health-principe, dat benadrukt dat de gezondheid van mens, dier en hun omgeving onderling verbonden zijn. Daarom is ons onderzoek interdisciplinair en integreert het verschillende invalshoeken.

Met meer dan duizend medewerkers en 120 jaar aan wetenschappelijke expertise, is Sciensano een gerenommeerd wetenschapsinstituut, dat deel uitmaakt van verschillende internationale wetenschappelijke netwerken.

MEER INFO

Gezondheidsenquête:

www.gezondheidsenquête.be • HIS@sciensano.be

Sciensano :

Sciensano.be • info@sciensano.be

Juliette Wytsmanstraat 14 • Brussel • België • T + 32 2 642 51 11